

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ**  
**для практичних занять з дисципліни**  
**«Основи підприємництва»**  
для студентів, що навчаються  
за напрямом підготовки 6.030507 «Маркетинг»

Сєверодонецьк – 2014

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ  
СХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ  
ІМЕНІ ВОЛОДИМИРА ДАЛЯ

ІНСТИТУТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ

**МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ**  
**для практичних занять з дисципліни**  
**«Основи підприємництва»**  
для студентів, що навчаються  
за напрямом підготовки 6.030507 «Маркетинг»

*ЗАТВЕРДЖЕНО*  
*На засіданні кафедри «Маркетинг»*  
*Протокол №5*  
*від 25 листопада 2014 р.*

Сєвєродонецьк - 2014

Методичні вказівки для практичних занять з дисципліни «Основи підприємництва» (для студентів, що навчаються за напрямом підготовки 6.03050701 «Маркетинг»). Укл. Є.А. Івченко - Сєвєродонецьк: Вид-во Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, 2014.-С.-27

У даних методичних вказівках викладені: методологічний підхід основ підприємництва, сформульовані питання і завдання для самоконтролю.

**Укладачі:**

*Івченко Є. А., доц., к.е.н.*

**Рецензент:**

*Галгаш Р. А., доц., д.е.н.*

## ВСТУП

Навчальна дисципліна «Основи підприємництва» є варіативним курсом для підготовки бакалаврів в галузі економіки, фінансів та бізнесу в цілому. Вивчення курсу дає можливість одержувати знання з теоретичних і практичних аспектів організації бізнесу в сучасних умовах.

**Метою викладання дисципліни** є висвітлення теоретичних і практичних аспектів організації бізнесу.

**Завдання дисципліни** полягає в опануванні студентами знань з організації бізнесу, організаційно-правовими, законодавчими і юридичними правилами ведення підприємницької діяльності. .

**У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:**

**знати:** основні межі і ознаки підприємницької діяльності, види підприємництва, організаційно-правові форми бізнесу, порядок реєстрації і ліквідації організаційно-правових форм підприємництва, суть бізнес-плану, як основного фінансового документа, що супроводжує підприємництво.

**вміти:** грамотно з юридичної і правової точки зору розгортати підприємництво, розробляти пакет засновницьких документів, необхідних для організації і ліквідації підприємницької діяльності. Мати навички розробки бізнес-плану.

## 1. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

ТЕМА 1. Підприємництво і бізнес.

ТЕМА 2. Основи процесу розробки бізнес-плану.

ТЕМА 3. Організаційно-правові форми підприємництва.

ТЕМА 4. Об'єднання юридичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності.

ТЕМА 5. Аналітичне оцінювання ефективності підприємницької діяльності.

ТЕМА 6. Загальна характеристика договорів, що опосередковують підприємницьку діяльність.

ТЕМА 7. Припинення підприємницької діяльності.

## 2. СТРУКТУРА ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНОГО ЗАНЯТТЯ

- 1) Опитування студентів згідно запропонованим питанням
- 2) Реферативні виступи
- 3) Обговорення студентами проблем, висвітлених в реферативних виступах
- 4) Експрес-опитування або тестування.
- 5) Аналіз роботи та оголошення оцінок
- 6) Обговорення поточних економічних проблем в Україні стосовно проблематики дисципліни
- 7) Відповіді на запитання студентів та визначення завдання по підготовці до наступного семінару.

## 3. ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

### Тема 1: Ведення в основи підприємництва

#### Питання заняття:

1. Поняття "бізнес". Підприємництво і бізнес.
2. Основні межі і ознаки підприємницької діяльності.
3. Признаки підприємницької діяльності.
4. Принципи підприємництва.

#### Питання для дискусії:

1. Охарактеризувати основні проблеми та перспективи розвитку підприємництва в Україні.

#### Теми рефератів:

1. Розвиток підприємництва в контексті історичної еволюції.
2. Загальноекономічний зміст підприємства.
3. Роль підприємницької діяльності в розвитку економіки.
4. Підприємець - центральна постать ринкової економіки.

5. Соціально-психологічний портрет сучасного вітчизняного підприємця.
6. Стан та проблеми реалізації правового статусу підприємця.

#### Практичні завдання:

1. Як змінювалося визначення понять „підприємець”, „підприємництво” в контексті історичної еволюції? Чим відрізнялися ці визначення залежно від конкретно-історичного ступеня розвитку суспільства? Побудуйте хронологічну схему історичного розвитку поняття „підприємництво”.
2. У чому полягає сутність підприємця? Наведіть приклади випадків, коли інтереси підприємців суперечать інтересам суспільства. Яким чином можна розв'язати цю суперечність?
3. Фірма функціонує в машинобудівній промисловості. Найбільша частина її витрат іде на придбання й утримання обладнання та будівель. Друга фірма функціонує як юридична, профіль якої визначають висококваліфіковані й високооплачувані фахівці. Третя фірма тільки розпочинає свою діяльність і шукає власне місце на ринку. Які фактори збільшення підприємницького доходу мають, ваш погляд, першочергове значення для кожної з цих фірм?
4. Визначте найбільш, важливі ділові якості (характерні риси), особливості цивілізованого підприємця. Які із зазначених характерних рис відповідають сучасному українському підприємцю? У чому полягають основні перешкоди для формування ділових якостей особистості українського підприємця? Наведіть конкретні приклади.
5. Побудуйте схему прав, обов'язків та відповідальності підприємця. Визначте на конкретних прикладах, як саме виконуються права, обов'язки та відповідальність підприємців. Які основні причини такого стану?

## **Тема 2: Основи процесу розробки бізнес-плану.**

#### Питання заняття:

1. Об'єктивні причини розробки бізнес-плану..
2. Бізнес-план як документ на продаж.
3. Структура бізнес-плану.
4. Розділи бізнес-плану.

#### Завдання для самостійної роботи:

1. Розробіть бізнес-план для вашої майбутньої фірми.

#### Теми рефератів:

1. Бізнес-план - основа успіху.
2. Бізнес-план у ринковій системі господарювання.
3. Структура, логіка розробки та оформлення бізнес-плану.
4. Презентація бізнес-плану (цілі, завдання та організація проведення).

### **Тема 3: Організаційно-правові форми підприємництва**

#### Питання заняття:

1. Загальна характеристика організаційно-правових форм.
2. Індивідуальне і приватне підприємництво.
3. Господарські товариства.
4. Порядок реєстрації підприємницької діяльності

#### Теми рефератів:

1. Проблеми та перспективи розвитку приватного підприємництва в Україні.
2. Історія розвитку комерційного підприємництва.
3. Роль та значення посередницького підприємництва.
4. Проблеми та перспективи розвитку приватних підприємств в Україні.
5. Тенденції та особливості розвитку акціонерних товариств.
6. Основні форми розвитку господарських товариств в Україні.

#### Питання для дискусії:

1. Який із видів підприємницької діяльності є найбільш ефективним:
  - а) з погляду суспільства;
  - б) з погляду самого підприємця?
2. Чому посередництво в умовах дефіцитної економіки досить помітно домінує над виробництвом?

#### Практичні завдання:

1. Охарактеризуйте поняття „фізична особа" і „юридична особа". Які, на вашу думку, форми підприємницької діяльності найбільш притаманні юридичним особам?
2. Яку організаційно правову форму підприємницької діяльності ви виберете на початку бізнесової діяльності? Поясніть чому.
3. Чому банкіри неохоче надають кредити партнерствам (товариствам) і особливо одноосібним володінням?
4. Якою організаційно-правовою формою, на ваш погляд, має бути підприємництво, що виробляє: а) кораблі; б) побутову техніку; в) зошити; г) автомобілі; д) одяг; ж) пиріжки? Поясніть.

### **Тема 4. Об'єднання юридичних осіб – суб'єктів підприємницької діяльності.**

#### Питання заняття:

1. Поняття, види і ознаки об'єднань юридичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності.

2. Особливості діяльності асоціацій, корпорацій, консорціумів та концернів.
3. Признаки об'єднань юридичних осіб.
4. Поняття, особливості і види промислово-фінансових груп.

Практичні завдання:

1. Уявіть себе власником фірми. Які будуть ваші дії у разі, коли: закінчився строк дії ліцензії; ваша фірма нерентабельна; вашу фірму визнано банкрутом.
2. Виходячи з яких міркувань дають назву фірмі (підприємству), що створюється. Якій назві вашої фірми ви віддали б перевагу?
3. Поясніть, що таке розрахунковий рахунок у банку. Яким шляхом його можна відкрити, що для цього потрібно?
4. Кейс: Куди крокує ВАТ "Крок"?

Житомирська взуттєва фабрика розпочала роботу у 1982 р. До початку ринкових реформ це підприємство функціонувало за звичними для тих часів принципами: обсяги й структура виробництва взуття доводилися "зверху", а якість і широта асортименту відповідали рівню вимог невибагливого радянського споживача.

Починаючи з 1992 р., коли вітчизняна економіка перебувала у глибокій кризі, а ринок активно насичувався імпортним взуттям різної якості, умови діяльності українських виробників кардинально змінилися. Взуттєві фірми змушені були мобілізувати свої зусилля, щоб знову завоювати прихильність вітчизняного покупця.

Керівництво Житомирської фабрики знайшло вихід із складного становища у застосуванні нових методів господарювання, зокрема у кооперації виробництва із зарубіжними фірмами. Співпраця з фірмами "Romska" (Німеччина), "Filanto" та "Kondo" (Італія) сприяла збереженню обсягів виробництва, підняттю торгової марки ВАТ "Крок", зміцненню позицій на вітчизняному ринку взуття (табл. 1).

Таблиця 1

Основні виробники взуття в Україні

Виробники	Обсяг продажу, тис. пар	Частка ринку, %
ВАТ "Крок", м. Житомир	600,0	5,45
Донецька ВТФ "Контур"	950,0	8,64
ЗАТ "Лугань"	500,0	4,55
Колективна ВТФ "Крокуль"	1400,0	12,73
ВАТ Львівське ВТП "Прогрес"	500,0	4,54
Інші (близько 40 виробництв)	7050,0	64,10
Всього	11000,0	100,00



Підприємство працює за давальницькими схемами, тобто всі матеріали і комплектуючі для виробництва взуття купує за кордоном на замовлення.

Товарний асортимент ВАТ "Крок" досить широкий (20 асортиментних груп). Основні асортиментні групи наведені в табл. 2.

Попит на взуття фабрики зростає як на зовнішньому, так і на внутрішньому ринках (табл. 3).

Девіз Житомирського взуттєвого "підприємства - "Крок" - це якість!".

Таблиця 2

Основні асортиментні групи ВАТ "Крок"

Найменування	Ціна середня, грн
Взуття жіноче	
Туфлі шкіряні	
• літні	130,0
• осінні	170,0
Чобітки шкіряні	
• осінні	230,0
• зимові	280,0
Взуття чоловіче	
Туфлі шкіряні	
• літні	120,0
• осінні	170,0
Взуття зимове	220,0

Таблиця 3

Динаміка продажу взуття ВАТ "Крок" в Україні за 2012-2014 рр.

Роки	2004	2005	2006
Продано взуття, тис. пар	150,0	200,0	300,0

Український ринок взуття має певні особливості, які не можуть не впливати на діяльність ВАТ "Крок":

- лише третина обсягу взуття реалізується в нашій державі через роздрібну торговельну мережу, у той час як дві третини - через стихійні ринки.
- на сьогодні відсутні оптові бази, які полегшили б просування товару від виробника до кінцевого споживача.
- ціна на взуття є досить високою порівняно з доходами населення

України, причому різниця між цінами у різних регіонах незначна (табл. 4)

Таблиця 4

Цінові межі на взуття по регіонах України, грн

Найменування	м. Київ	м. Одеса	м. Чернівці
Взуття жіноче			
Туфлі			
- літні	100-220	100-190	90-180
- осінні	150-260	140-240	120-220
Чобітки			
- осінні	200-350	180-350	180-340
- зимові	250-400	220-380	220-390
Взуття чоловіче			
Туфлі			
- літні	90-200	90-160	70-150
- осінні	170-250	120-220	110-210
Взуття зимове	200-350	180-300	170-280

Завдання:

1. Визначте головні можливості і загрози з боку ринку для ВАТ "Крок".
2. На які цільові сегменти орієнтує підприємство свою продукцію?
3. Які маркетингові заходи необхідно здійснити ВАТ "Крок": для завоювання прихильності покупців, розширення меж ринку і збільшення обсягів збуту?

**Тема 5: Аналітичне оцінювання ефективності підприємницької діяльності**

Питання заняття:

1. Узагальнюючі показники результатів господарювання..
2. Показники ефективності використання трудових ресурсів.
3. Показники ефективності використання фінансових коштів.
4. Показники ліквідності та платоспроможності

Практичні завдання:

Розроблено технічний проект будівництва й експлуатації цегельного заводу, виробничою потужністю - М (тисяч штук на рік). Період будівництва й освоєння виробничої потужності нового підприємства ( $\Delta T$ ) дорівнює 0,8 року.

Визнано доцільним використовувати як резерв - десять відсотків

виробничої потужності заводу.

Відповідно до проекту щорічні постійні витрати заводу становлять - С (тис. грн.), а змінні - V (грн.). Ринкова ціна цегли на момент проектування заводу визначається як Zp (грн.). Прогнозовані дослідження показують, що до

початку експлуатації заводу ціна цегли зміниться: від  $\alpha_{\min} = 1,14$  до  $\alpha_{\max} = 1,2$ .

Капіталовкладення у створення заводу визначаються як - KB (тис. грн.). Норма ефективності капітальних вкладень – Ен, встановлена підприємством, дорівнює 0,20, поправочна норма ефективності капітальних витрат Ер, що враховує ризик вкладень, становить 0,17. Попит на цеглу еластичний, коефіцієнт еластичності дорівнює - 1,25. Величиною інфляційних очікувань можливо зневажити.

При розрахунках приймемо, що планований випуск цегли становить 85,0 % виробничої потужності підприємства; податки визначаються як:  $\lambda = 0,20$  величини постійних витрат (умовно-постійні річні податки) та  $\beta = 0,30$  балансового прибутку підприємства (змінні податки, що залежать від виробничої діяльності підприємства).

Необхідно визначити величину наступних показників, які характеризують ефективність майбутнього бізнесу:

- річну виробничу програму;
- очікувану ціну реалізації цегли за одиницю продукції;
- річний виторг від продажу цегли;
- річні змінні поточні витрати;
- умовно-постійні поточні витрати на одиницю продукції;
- собівартість виробництва одиниці продукції;
- собівартість виробництва річної товарної продукції;
- величину річного балансового прибутку підприємства;
- рентабельність виробництва цегли;
- річну виробничу програму беззбиткової діяльності підприємства;
- характеристику й ступінь надійності майбутнього бізнесу;
- величину річного сукупного податку (при відсутності пільг по оподаткуванню);
- річну виробничу програму беззбитковості підприємства з урахуванням оподаткування;
- частку виторгу, що залишається в розпорядженні підприємства після виплати податків;
- частку балансового прибутку, що вилучається у бюджет як податки (сукупний податок у відсотках від балансового прибутку);
- коефіцієнт ефективності й строк окупності капітальних вкладень (з урахуванням ризику підприємництва).

Усі необхідні розрахунки провести у двох варіантах:

- а) при витратному ціноутворенні;
- б) при ринковому ціноутворенні.

Після усіх доведених розрахунків необхідно зробити висновок про доцільність бізнесу (основні показники виробництва представлені у таблиці 1).

Результати виконаних розрахунків оформити у зведеній таблиці. Зрівняти отримані результати розрахунків для різних видів ціноутворення й зробити висновки, що пояснюють розходження цих результатів.

Таблиця 1

Основні показники виробництва

Порядковий номер прізвища студента у академічному журналі	М, тис. шт.	$V$	$Z_p$	С, тис. грн.	КВ, тис. грн.	$\pi$	$\pi_n$	$K_{Ed}$	$K_R$	$K_{ER}$
1	11500	0,230	0,840	2700	3900	0,89	0,19	0,35	1,0	0,32
2	12000	0,233	0,845	2750	3950	0,90	0,20	0,38	1,01	0,32
3	12500	0,235	0,850	2800	4000	0,91	0,21	0,40	1,02	0,32
4	13000	0,238	0,855	2850	4050	0,92	0,22	0,42	1,03	0,32
5	13500	0,240	0,860	2900	4100	0,92	0,23	0,45	1,04	0,34
6	14000	0,242	0,865	2950	4150	0,93	0,22	0,48	1,05	0,36
7	14100	0,245	0,870	3000	4200	0,93	0,21	0,50	1,06	0,38
8	14200	0,248	0,875	2900	4250	0,93	0,20	0,52	1,07	0,40
9	14000	0,250	0,880	2800	4300	0,94	0,19	0,55	1,08	0,45
10	13750	0,260	0,885	2700	4350	0,94	0,18	0,58	1,09	0,50
11	13500	0,270	0,890	2600	4400	0,94	0,17	0,60	1,10	0,55
12	13250	0,280	0,895	2500	4450	0,94	0,16	0,62	1,11	0,60
13	13000	0,290	0,900	2400	4500	0,95	0,15	0,65	1,12	0,65
14	12750	0,300	0,890	2300	4550	0,95	0,14	0,68	1,13	0,70
15	112500	0,310	0,880	2200	4600	0,95	0,13	0,70	1,14	0,75
16	12250	0,320	0,870	2100	4650	0,95	0,12	0,72	1,15	0,80
17	12000	0,315	0,875	2200	4600	0,96	0,11	0,74	1,14	0,82
18	11750	0,310	0,880	2300	4550	0,96	0,10	0,76	1,13	0,84
19	11500	0,305	0,885	2350	4500	0,97	0,09	0,78	1,12	0,86
20	11250	0,300	0,890	2400	4450	0,97	0,08	0,80	1,11	0,88
21	11000	0,295	0,900	2450	4400	0,98	0,07	0,82	1,10	0,85
22	10750	0,290	0,910	2500	4350	0,99	0,06	0,84	1,09	0,80
23	10500	0,285	0,920	2550	4300	0,99	0,05	0,86	1,08	0,75
24	10250	0,280	0,930	2600	4200	1,00	0,04	0,88	1,07	0,70
25	10250	0,275	0,940	2650	4100	1,02	0,05	0,90	1,06	0,85
<b>26</b>	<b>10000</b>	<b>0,270</b>	<b>0,950</b>	<b>2700</b>	<b>4000</b>	<b>1,04</b>	<b>0,06</b>	<b>0,92</b>	<b>1,05</b>	<b>0,80</b>

$\pi$  - зміна товарної маси, що постається конкурентами на ринок, частки одиниці;

$\pi_n$  - ринкова частка нової фірми стосовно обсягу товарної маси базового періоду, частки одиниці;

$K_{Ed}$  - коефіцієнт цінової еластичності попиту товару, частки одиниці;

$K_R$  - коефіцієнт зміни доходу споживачів товару, частки одиниці;

$K_{ER}$  - коефіцієнт еластичності товару по доходу споживачів, частки одиниці.

**А. Типове рішення комплексного завдання по 26 -му варіанту на основі витратного ціноутворення**

1) Визначимо річну виробничу програму заводу по формулі:

$$G = K_M \times M = 0,85 \times 10000 = 8500000 \text{ шт.}$$

де М - річна виробнича потужність підприємства;

К<sub>м</sub> - коефіцієнт використання виробничої потужності.

2) Визначимо очікувану ціну однієї цегли по формулі:

$$Z = \frac{\alpha_{\min} + \alpha_{\max}}{2} Z_p = \frac{1,14 + 1,20}{2} 0,95 = 1,1115 \text{ грн.}$$

3) Визначимо річний виторг від продажу цегли по формулі

$$B = G \times Z = 8500000 \times 1,1115 = 9447750 \text{ грн.}$$

4) Визначимо річні змінні витрати підприємства по формулі

$$V_p = V \times G = 0,27 \times 8500000 = 2295000 \text{ грн.}$$

5) Визначимо умовно-постійні витрати на одиницю продукції по формулі:

$$c = \frac{C}{G} = \frac{2700000}{8500000} = 0,31765 \text{ грн.}$$

6) Визначимо, собівартість виробництва одиниці продукції по формулі:

$$s = V + C = 0,27 + 0,31765 = 0,58765 \text{ грн.}$$

7) Визначимо собівартість річної товарної продукції по формулі:

$$S_p = s \times G = 0,58765 \times 8500000 = 4995025 \text{ грн.}$$

8) Визначимо величину річного балансового прибутку підприємства по формулі:

$$R_g = G \times (Z - s) = 8500000 \times (1,1115 - 0,58765) = 4452725 \text{ грн.}$$

9) Визначимо рентабельність виготовлення цегли по формулі:

$$P_B = \frac{Z - s}{s} = \frac{1,1115 - 0,58765}{0,58765} = 0,8914, \text{ або } 89,14 \%$$

10) Визначимо річну виробничу програму беззбиткової діяльності підприємства по формулі:

$$G_c = \frac{C}{Z - V} = \frac{2700000}{1,1115 - 0,27} = 3207603 \text{ шт.}$$

11) Визначимо характеристику й ступінь надійності майбутнього бізнесу (F). Відношення виробничої потужності підприємства до виробничого програми беззбитковості становить:

$$F = \frac{M}{G_c} = \frac{10000000}{3207603} = 3,18$$

Отримана цифра свідчить, що бізнес опосередковано враховує невизначеність майбутньої ринкової ситуації й буде досить надійним, тому що його рівень ризику нижче середнього, а поправочна норма ефективності капітальних витрат Е<sub>р</sub>, що враховує ризик вкладень, становить 0,17.

12) Визначимо величину річного сукупного податку підприємства (при відсутності пільг по оподатковуванню) по формулі:

$$H = (\lambda \times C) + (\beta \times R_g) = (0,20 \times 2700000) + (0,30 \times 4452725) = 1875817,5 \text{ грн.}$$

13) Визначимо річну виробничу програму беззбитковості з урахуванням оподатковування по формулі:

$$G_c^H = \frac{C \times (1 + \lambda - \beta)}{(Z - V) \times (1 - \beta)} = \frac{2700000 \times (1 + 0,20 - 0,30)}{(1,1115 - 0,27) \times (1 - 0,30)} = 3808479 \text{ шт.}$$

Отриманий результат свідчить про те, що з урахуванням оподатковування виробнича програма беззбитковості значно зросла (з 3 207603 до 3 808479 шт.), тобто збільшилася у 1,2 рази. Це істотно скорочує величину чистого прибутку, підвищує ризик вкладень у даний бізнес.

14) Визначимо частку виторгу, що залишається у розпорядженні підприємства після виплати податків, по формулі:

$$Q_H = 1 - \frac{G[\beta(Z - V) + V] + C(1 + \lambda - \beta)}{G \times Z}$$

Якщо підставимо у формулу вихідні й розрахункові дані, то одержимо:

$$Q_H = 1 - \frac{8500000[0,30(1,1115 - 0,27) + 0,27] + 2700000(1 + 0,20 - 0,30)}{8500000 \times 1,1115} = 0,272$$

Це значить, що у розпорядженні підприємства після виплати податків залишиться майже 27,2% всього виторгу, або  $0,272 \times 9\,447\,750 = 2\,569\,788$  грн.

15) Визначимо сукупний податок у відсотках від балансового прибутку по формулі:

$$H_c = \frac{H}{R_\phi} = \frac{1875817}{4452750} = 0,42 \text{ або } 42,0 \%$$

Це досить високий результат, що дозволяє зробити висновок про те, що майже 58,0 % балансового прибутку залишається підприємству для соціального й виробничого розвитку.

16) Визначимо коефіцієнт ефективності й строк окупності капітальних вкладень із урахуванням ризику підприємництва по наступним формулам:

$$E = \frac{R_\phi \times (1 - H_c)}{KB \times \Delta T + R_\phi \times (1 - H_c)} \rangle E_H + E_P ;$$

$$T = \frac{KB}{R_\phi \times (1 - H_c)} + \Delta T$$

Підставимо наявні дані у формулу:

$$E = \frac{4452750 \times (1 - 0,42)}{4000000 \times 0,8 + 4452750 \times (1 - 0,42)} = 0,45 \rangle 0,20 + 0,17$$

Отже, з урахуванням ризику ефективність капітальних вкладень певною мірою задовольняє вимогам теорії й установленому підприємцем обмеженню норми ефективності. Тепер можна визначити строк окупності капітальних вкладень по формулі:

$$T = \frac{4000000}{4452750 \times (1 - 0,42)} + 0,8 = 2,35 \text{ роки}$$

Висновок: проект майбутнього бізнесу забезпечує підприємцеві досить високий дохід і може бути рекомендований до реалізації з обліком невизначеності майбутньої ринкової ситуації й ризику вкладень.

## Б. Типове рішення комплексного завдання по 26 -му варіанту на основі ринкового ціноутворення

1) Насамперед треба за вихідними даними визначити індекс змін ціни однієї цегли (враховуючі вплив ринкового попиту та пропозиції) по наступній формулі:

$$i_Z = \frac{1 + K_{Ed} + K_{ER} \times (K_R - 1) - \pi - \pi_n}{K_{Ed}}$$

$$i_Z = \frac{1 + 0,92 + 0,8 \times (1,05 - 1) - 1,04 - 0,06}{0,92} = 0,944565$$

2) Тому що отримана величина представляє не саму ціну цегли, а її індекс, то для остаточного визначення шуканого значення ціни необхідно провести наступну розрахункову операцію:

$$Z = \frac{\alpha_{\min} + \alpha_{\max}}{2} Z_p \times i_Z = \frac{1,14 + 1,20}{2} 0,95 \times 0,944565 = 1,0499 \text{ грн.}$$

3) Визначимо виторг підприємства по формулі:

$$B = G \times Z = 8500000 \times 1,0499 = 8924150 \text{ грн.}$$

4) Визначимо річні змінні витрати підприємства по формулі

$$V_p = V \times G = 0,27 \times 8500000 = 2295000 \text{ грн.}$$

5) Визначимо умовно-постійні витрати на одиницю продукції по формулі:

$$c = \frac{C}{G} = \frac{2700000}{8500000} = 0,31765 \text{ грн.}$$

6) Собівартість однієї цегли залишається без зміни, тобто такий же, як і при витратному ціноутворенні, і становить:

$$s = V + C = 0,27 + 0,31765 = 0,58765 \text{ грн.}$$

7) Собівартість річного товарного випуску також залишається без змін:

$$S_p = s \times G = 0,58765 \times 8500000 = 4995025 \text{ грн.}$$

8) Визначимо річний балансовий прибуток по формулі:

$$R_G = G \times (Z - s) = 8500000 \times (1,0499 - 0,58765) = 3929125 \text{ грн.}$$

9) Визначимо рентабельність виготовлення цегли по формулі:

$$P_B = \frac{Z - s}{s} = \frac{1,0499 - 0,58765}{0,58765} = 0,7866, \text{ або } 78,66 \%$$

10) Визначимо річну виробничу програму беззбиткової діяльності підприємства по формулі:

$$G_C = \frac{C}{Z - V} = \frac{2700000}{1,0499 - 0,27} = 3461982 \text{ шт.}$$

11) Визначимо характеристику й ступінь надійності майбутнього бізнесу (F). Відношення виробничої потужності підприємства до виробничого програми беззбитковості становить:

$$F = \frac{M}{G_C} = \frac{10000000}{3461982} = 2,89$$

Отримана цифра свідчить, що бізнес опосередковано враховує невизначеність майбутньої ринкової ситуації й буде досить надійним, тому що його рівень ризику нижче середнього, а поправочна норма ефективності капітальних витрат  $E_p$ , що враховує ризик вкладень, становить 0,17.

12) Визначимо величину річного сукупного податку по формулі:

$$H = (\lambda \times C) + (\beta \times R_c) = (0,20 \times 2700000) + (0,30 \times 3929125) = 1718737,5 \text{ грн.}$$

13) Визначимо річну виробничу програму беззбитковості з урахуванням оподаткування по формулі:

$$G_C^H = \frac{C \times (1 + \lambda - \beta)}{(Z - V) \times (1 - \beta)} = \frac{2700000 \times (1 + 0,20 - 0,30)}{(1,0499 - 0,27) \times (1 - 0,30)} = 4451120 \text{ шт.}$$

Отриманий результат свідчить про те, що з урахуванням оподаткування виробнича програма беззбитковості значно зросла (з 3 461982 до 4 451120 шт.), тобто збільшилася у 1,3 рази. Це істотно скорочує величину чистого прибутку, підвищує ризик вкладень у даний бізнес.

14) Визначимо частку виторгу, що залишається у розпорядженні підприємства по формулі:

$$Q_H = 1 - \frac{G \times [\beta(Z - V) + V] + C \times (1 + \lambda - \beta)}{G \times Z}$$

Підставимо у формулу вихідні й розрахункові дані:

$$Q_H = 1 - \frac{8500000 \times [0,30(1,0499 - 0,27) + 0,27] + 2700000 \times (1 + 0,20 - 0,30)}{8500000 \times 1,0499} = 0,2519$$

Таким чином, у розпорядженні підприємства після розрахунку з бюджетом залишиться приблизно 25,2 % виторгу, або  $0,2519 \times 8\,924\,150 = 2\,248\,489$  грн.

15) Визначимо сукупний, податок у відсотках від балансового прибутку по формулі:

$$H_c = \frac{H}{R_c} = \frac{1680655}{3929125} = 0,4277 \text{ або } 42,77 \%$$

16) Визначимо коефіцієнт ефективності й строк окупності капітальний вкладень по формулах:



$$E = \frac{R_o \times (1 - H_c)}{KB \times \Delta T + R_o \times (1 - H_c)} E_H + E_P ;$$

$$T = \frac{KB}{R_o \times (1 - H_c)} + \Delta T$$

Підставимо наявні дані у формулу:

$$E = \frac{3929125 \times (1 - 0,4277)}{4000000 \times 0,8 + 3929125 \times (1 - 0,4277)} = 0,39 > 0,20 + 0,17$$

$$T = \frac{4000000}{3929125 \times (1 - 0,4277)} + 0,8 = 2,58$$

роки

Висновок: в умовах ринкового ціноутворення бізнес досить рентабельний (78,66 %) і надійний (2,89) , але у порівнянні з затратним ціноутворенням поступається як у розмірі абсолютних показників , так і у відносних вимірах ефективної діяльності підприємства.

Зрівняємо розрахункові результати по витратному й ринковому ціноутворенню між собою й представимо всю інформацію у таблиці 2.

Отриманий результат свідчить про те, що в умовах ринкового ціноутворення показники ефективності виробництва при фіксованих даних трохи гірше, ніж в умовах витратного ціноутворення. Це пояснюється тим, що ціна товару при збільшенні сукупної товарної маси на ринку знижується, отже, всі показники, формовані на основі ціни товару, погіршуються (виторг, балансовий прибуток, рентабельність виробництва та ін.)

Таблиця 2

Зрівняння отриманих результатів розрахунків для різних видів ціноутворення

Найменування показника	Значення показника	
	при витратному ціноутворенні	при ринковому ціноутворенні
1. Річна виробнича програма, шт..	8 500000	8500000
2. Ціна за одиницю продукції, грн.	1,1115	1,0499
3. Річний виторг підприємства, грн.	9 447 750	8 924 150
4. Річні змінні витрати, грн.	2 295 000	2 295 000
5. Умовно-постійні витрати, грн.	0,31765	0,31765
6. Собівартість одиниці продукції, грн.	0,58765	0,58765
7. Собівартість товарної продукції, грн.	4 995 025	4995025
8. Річний балансовий прибуток, грн.	4 452 725	3 929125
9. Рентабельність виробництва цегли, %	89,14	78,66
10. Ступінь надійності майбутнього бізнесу	3,18	2,89
11. Виробнича програма самооплатності, шт.	3 207603	3 461982
12. Річний сукупний податок, грн.	1 875817,5	1718737,5
13. Виробнича програма самооплатності з урахуванням оподаткування, шт.	3 808479	4 451120
14. Частка виторгу, що залишається у розпорядженні	27,2	25,2

підприємства, %		
15. Сукупний податок, %	42,0	42,77
16. Коефіцієнт ефективності капітальних витрат з урахуванням ризику	0,45	0,39
17. Строк окупності капітальних вкладень, роки	2,35	2,58

Одночасно можна констатувати, що при ринковому ціноутворенні після сплати податків у розпорядженні підприємства залишається менше коштів для подальшого розвитку. Однак варто підкреслити що й в умовах ринкового ціноутворення підприємницький проект можна визнати цілком доцільним, а майбутній бізнес - досить ефективним і надійним.

### **Тема 6: Загальна характеристика договорів, що опосередковують підприємницьку діяльність**

#### Питання заняття:

1. Поняття і види договору, що опосередковує підприємницьку діяльність.
2. Специфічні риси договорів, що опосередковують підприємницьку діяльність.

#### Практичні завдання:

1. Розробити договір купівлі-продажу.
2. Скласти зразок установчого договору про заснування малого підприємства.

#### Теми рефератів:

1. Види договорів оренди
2. Договори лізингу
3. Договори підряду

### **Тема 6: Припинення підприємницької діяльності**

#### Питання заняття:

1. Підстави припинення підприємницької діяльності.
2. Форми припинення підприємницької діяльності.
3. Реорганізація. Ліквідація.

#### Теми рефератів:

1. Процедура державної реєстрації та її проблеми.
2. Адміністративні перешкоди на шляху державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності.
3. Основні шляхи спрощення процедури державної реєстрації.

#### 4. Протидіючі чинники ліквідації підприємства (фірми).

##### Практичні завдання:

1. Скласти план заходів підготовчого етапу створення власного підприємства разом із поданням установчих документів на державну реєстрацію.

2. Заповнити таблицю 1 даних щодо переліку документів для проходження державної реєстрації підприємств різних організаційно-правових форм.

Таблиця 1

Підприємства різних організаційних форм	Заява про реєстрацію	Рішення про створення	Статут	Установчий договір між засновниками	Розмір статутного фонду	Додаткові документи
Приватне підприємство						
Акціонерне товариство						
Товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю						
Повні товариства						
Командитні товариства						
Об'єднання підприємств						

#### 4. ТЕСТИ ДЛЯ ПЕРЕВІРКИ ЗНАНЬ

1. Категорія «підприємництво» стосовно категорії «бізнес» є:

- а) ідентичною;
- б) значно ширшою за змістом;
- в) вузкою за ознаками;
- г) протилежною за змістом.

2. Підприємництво є:

- а) формою господарювання;
- б) фактором виробництва;
- в) елементом бізнесу.

3. Мета підприємництва:

- а) виконання місії підприємства;
- б) одержання прибутку;
- в) реалізація ідей підприємця;
- г) задоволення потреб споживача;
- д) забезпечення високої якості й технічного рівня продукції.

4. Відмітними ознаками підприємницької діяльності є такі:

- а) прагнення до лідирування;
  - б) орієнтація на досягнення комерційного успіху;
  - в) інноваційний творчий характер діяльності;
  - г) самостійність у виборі напрямків і методів діяльності;
  - д) підвищений ступінь ризику;
- є) планування своєї діяльності.
5. *Зазначте основні принципи підприємницької діяльності:*
- а) вільний вибір видів діяльності;
  - б) самостійне формування програми діяльності;
  - в) отримання прибутку;
  - г) вільний найом працівників;
  - д) самостійне встановлення цін;
  - є) вільне розпорядження прибутком;
  - ж) економічна відповідальність.
6. *Бізнес-план — це:*
- а) Письмовий документ, який регламентує діяльність фірми.
  - б) Письмовий документ, який регламентує відносини між засновниками фірми.
  - в) Письмовий документ, у якому викладено сутність підприємницької ідеї, шляхи та способи її реалізації.
7. *За якими ознаками не можна класифікувати бізнес-плани?*
- а) За сферою бізнесу.
  - б) За формою власності.
  - в) За масштабами бізнесу.
  - г) За характеристиками продукту бізнесу.
8. *Яка стадія не належить до загальноновизнаних стадій розробки бізнес-плану?*
- а) Початкова.
  - б) Підготовча.
  - в) Основна.
  - г) Заключна.
9. *Яка складова не входить до структури бізнес-плану?*
- а) Резюме.
  - б) Продукція (послуги).
  - в) Дослідження ринку.
  - г) Характеристика ринку продукту.
  - д) Маркетинг-план.
  - є) План збуту.
  - ж) Виробничий план.
  - з) Організаційний план.
  - и) Фінансовий план.
10. *Яким обсягом (як правило) обмежується бізнес-план?*
- а) 10—15 сторінок.
  - б) 20—25 сторінок.
  - в) 30—35 сторінок.
  - г) 40—45 сторінок.
11. *Хто може бути підприємцем?*
- а) Всі громадяни України.
  - б) Громадяни інших держав.
  - в) Громадяни, які досягли працездатного віку.
  - г) Громадяни України, інших держав, особи без громадянства, не обмежені законом у правоздатності або дієздатності.
12. *На які різновиди поділяється підприємництво залежно від власності?*
- а) Індивідуальне.
  - б) Приватне.
  - в) Особисте.

- г) Колективне.
  - е) Корпоративне.
  - ж) Державне.
13. *Які існують в Україні види підприємств?*
- а) Індивідуальне.
  - б) Державне.
  - в) Сімейне.
  - г) Приватне.
  - д) Корпоративне.
  - е) Колективне.
  - ж) Господарське товариство.
  - з) Комунальне.
  - и) Підприємство, яке засноване на власності об'єднання громадян.
14. *Які існують в Україні види господарських товариств?*
- а) Акціонерне товариство.
  - б) Товариство з обмеженою відповідальністю.
  - в) Товариство з необмеженою відповідальністю.
  - г) Товариство з додатковою відповідальністю.
  - е) Повне товариство.
  - ж) Неповне товариство.
  - з) Командитне товариство.
  - и) Спільне товариство.
15. *Які є основні організаційні одиниці підприємницької діяльності?*
- а) Фірма.
  - б) Товариство.
  - в) Компанія.
  - г) Партнерство.
  - д) Бізнес.
16. *Яка діяльність може здійснюватися лише державними підприємствами.*
- а) Пошук та експлуатація родовищ корисних копалин.
  - б) Діяльність, пов'язана з обігом наркотичних засобів.
  - в) Виготовлення та реалізація військової зброї та боєприпасів до неї, вибухових речовин.
  - г) Діяльність, пов'язана з охороною окремих особливо важливих об'єктів права державної власності.
  - д) Створення та утримання ігрових закладів, організація азартних ігор.
  - е) Розроблення, випробування, виробництво та експлуатація ракет-носіїв.
  - ж) Видобування, виробництво й використання радіоактивних відходів, джерел іонізуючого випромінювання.
  - з) Виплата та доставка пенсій, грошової допомоги малозабезпеченим громадянам.
17. *Де відбувається державна реєстрація суб'єктів підприємницької діяльності?*
- а) За місцем їх діяльності.
  - б) За місцем реалізації основної продукції.
  - в) За місцезнаходженням або за місцем проживання.
  - г) За будь-якою адресою.
18. *У який строк видається свідоцтво про державну реєстрацію суб'єкта підприємницької діяльності?*
- а) Протягом 5 робочих днів.
  - б) Протягом 10 робочих днів.
  - в) Протягом 15 робочих днів.
  - г) У місячний строк.
19. *Яка плата (реєстраційний збір) справляється за державну реєстрацію (перереєстрацію) суб'єктів підприємницької діяльності?*

- а) Для громадян-підприємців - розмірі одного, для юридичних осіб - у розмірі п'яти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.
- б) Для громадян-підприємців - розмірі півтора, для юридичних осіб у розмірі семи неоподатковуваних мінімумів.
- в) Для громадян-підприємців - розмірі двох, для юридичних осіб - у розмірі дванадцяти неоподатковуваних мінімумів.

20. *Що є підставою припинення підприємницької діяльності?*

- а) Власна ініціатива підприємця.
- б) Закінчення терміну дії ліцензії.
- в) Закінчення терміну договору з постачальником.
- г) Закінчення терміну договору із споживачем.
- д) Рішення суду або арбітражу.

21. *Письмовий документ, що засвідчує волевиявлення фізичних чи юридичних осіб стосовно заснування нового організаційно-правового утворення для реалізації конкретної підприємницької ідеї, називається:*

- а) підприємницьким договором;
- б) колективним договором;
- в) установчим договором;
- г) договором доручення.

22. *До форм співробітництва партнерів у виробництві належать:*

- а) комерційна тріангуляція;
- б) факторинг;
- в) проектне фінансування;
- г) комерційний трансферт.

23. *Управління за контрактом як форма співробітництва партнерів належить до такого напрямку підприємницької діяльності:*

- а) торгівлі;
- б) виробництва;
- в) фінансових відносин;
- г) товарообмінних операцій.

24. *Форма обопільного придбання партнерами капіталу в національній валюті в певних розмірах за договірною ціною з подальшим її зарахуванням на рахунок покупця в національному банку країни-продавця має назву:*

- а) франчайзинг;
- б) факторинг;
- в) комерційний трансферт;
- г) комерційна тріангуляція.

25. *До форм співробітництва партнерів щодо фінансових відносин належать:*

- а) факторинг;
- б) франчайзинг;
- в) комерційна тріангуляція;
- г) форвардні операції.

## 5. ПИТАННЯ ДО ЗАЛІКУ:

1. Поняття «бізнес». Основні межі і ознаки підприємницької діяльності.
2. Признаки підприємницької діяльності: самостійна ініціатива, системність дій та особистий ризик спрямований на досягнення максимального прибутку.

3. Деякі питання «початку бізнесу». Вибір - господарської, ринкової „ниши”, форми підприємництва, стратегії і тактики, засобів реалізації бізнес-ідеї, цінової та збутової стратегії.
4. Принципи підприємництва.
5. Підприємництво приватне, колективне, державне.
6. Виробниче, торгове і фінансове підприємництво. Страхове підприємництво.
7. Загальна характеристика організаційно-правових форм. Індивідуальне і приватне підприємництво.
8. Господарські товариства: акціонерні товариства, товариства з обмеженою відповідальністю, товариства з додатковою відповідальністю, командитні та повні товариства.
9. Порядок реєстрації підприємницької діяльності.
10. Орендні підприємства.
11. Фермерські господарства.
12. Кооперативи.
13. Установи, організації, підприємства об'єднання громадян. Кредитні союзи.
14. Поняття, види й признаки об'єднань юридичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності.
15. Особливості діяльності асоціацій, корпорацій, консорціумів та концернів.
16. Признаки об'єднань юридичних осіб.
17. Поняття, особливості і види промислово-фінансових груп.
18. Основні форми припинення бізнесу.
19. Застави для припинення підприємницької діяльності. Процес припинення підприємницької діяльності.
20. Порядок ліквідації і реорганізації підприємства.
21. Об'єктивні причини розробки бізнес-плану. Бізнес-план, як документ на продаж.
22. Структура бізнес-плану. Основні контури бізнес-плану.
23. Маркетингові дослідження, як джерело необхідної інформації.
- 24.** Зміст розділів бізнес-плану.

## ПЕРЕЛІК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Діденко М.М. Підприємництво в Україні. — К.: УкрІНТЕІ, 1995.  
— 90с.
2. Долішний М.І., Козоріз М.А., Мікловда В.П., Даниленко А.С. Підприємництво в Україні: проблеми становлення і перспективи розвитку. — Ужгород: Карпати, 1997. — 363 с.
3. Економічний словник-довідник / За ред. д-ра екон. наук, проф. С.В. Мочерного. — К.: Феміна, 1995. — 368 с.
4. Ермошенко Н.Н., Борсученко 9.И. Основные тенденции предпринимательства в странах с развитой рыночной экономикой. — К.: УкрИНТЗИ, 1992. — 54 с.
5. Ермошенко Н.Н., Борсученко 9.И. Формы предпринимательства за рубежом. — К.: УкрНИИНТИ, 1991. — 76 с.
6. Киселев А.П. Теория и практика современного бизнеса (или как создать фирму и работать на себя }. — К.: ЛИБРА, 1995. — 248 с.
7. Кисельов А.П. Бізнес і проблеми трансформації виробничих відносин в Україні. — К.: КДЕУ, 1996. — 282 с.
8. Кисельов А.П. Основи бізнесу: Підручник. — К.: Вища школа, 1997. — 191с.
9. Конституція України // Відомості Верховної Ради України.  
— 1996. — № 30. — Ст. 141.
10. Лапушта М. Предприниматель и предпринимательство: общая характеристика//Проблеми теорії и практики управління.— 1994. — № 4. —С. 77—81.
11. Лукінов І.І. Економічні трансформації (наприкінці ХХ сторіччя).  
— К.: АТ "Книга", 1997. — 456 с.
12. Мочерний С.В., Устенко О. А., Чеботар С.І. Основи підприємницької діяльності: Посібник. — К.: Видавничий центр "Академія", 2001.—280 с.
13. Підприємництво і право: Зб. наук, праць. — К.: Інститут приватного



права і підприємництва АПрН України, 1998. — 340 с.

14. Підтримка та розвиток малого бізнесу в Україні: Довідник підприємця. — К.: Міжн. інститут менеджменту, 1997. — 126 с.
15. Покропивний С.Ф., Колот В.М. Підприємництво: стратегія, організація, ефективність: Навч. посіб. — К.: КНЕУ, 1998. — 352 с.
16. Покропивний С.Ф., Соболев С.М., Швидененко Г.О. Бізнес-план технологія розробки та обґрунтування: Навч. посіб. — К.: КНЕУ, 1999. — 208 с.
17. Предпринимательство: Учеб. для вузов / Под ред. проф. В.Я. Горфинкеля и др. — М.: Банки и биржи: ЮНИТИ, 1999. — 475 с.
18. Про власність: Закон України від 7 лютого 1991 р. № 697— XII // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 20. — Ст. 249.
19. Про господарські товариства: Закон України від 19 вересня 1991 р. № 1576—XII // Відомості Верховної Ради України. — 1991. — № 49. — Ст.682.
20. Про Державний комітет України з питань розвитку підприємництва: Указ Президента України від 29 липня 1997 року № 737/97 // Урядовий кур'єр. — 1997. — 31 лип. — С. 2.
21. Про державну підтримку малого підприємництва: Закон України від 19 жовтня 2000 року № 2063-III // Урядовий кур'єр, — 2000. — 22 листоп.
22. Про державну підтримку малого підприємництва: Указ Президента України від 12 травня 1998 року № 456/98 // Урядовий кур'єр. — 1998. — 16 трав. — С. 12.
23. Про деякі заходи з перегулювання підприємницької діяльності: Указ Президента України від 23 липня 1998 року № 817/98 // Урядовий кур'єр. — 1998. — 28 лип. — С. 4.
24. Про запровадження єдиної державної регуляторної політики у сфері підприємництва: Указ Президента України від 22 січня 2000 року № 89/2000 // Урядовий кур'єр. — 2000. — 25 січ. — С. 4.
25. Про лізинг: Закон України. — К.: Україна, 1998.
26. Про обмеження монополізму і недопущення недобросовісної конкуренції у підприємницькій діяльності: Закон України від 18 лютого 1992 року № 2132—XII // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 21. — Ст. 296.

27. Про порядок державної реєстрації суб'єктів підприємницької діяльності: Постанова Кабінету Міністрів України від 25 травня 1998 р. № 740 // Урядовий кур'єр. — 1998. — 2 черв. — С. 9.
28. Про селянське (фермерське) господарство: Закон України від 22 червня 1993 року № 3312-ХІІ (в новій редакції) // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 32. — Ст. 341.
29. Про спрощену систему оподаткування обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва: Указ Президента України від 3 липня 1998 року № 727/98 // Урядовий кур'єр. — 1998. — 7 лип. — С. 5.
30. Про усунення обмежень, що стримують розвиток підприємницької діяльності: Указ Президента України від 3 лютого 1998 року № 79/98 // Урядовий кур'єр. — 1998. — 7 лют. — С. 11.
31. Сизоненко В.О. Підприємництво: Підручник. — К.: Вікар, 1999. — 438 с.
32. Закон України "Про захист економічної конкуренції" від 11.01.2001р. № 2210-П
33. Закон України «Про господарські товариства» 19 вересня 1991 року за N 1576-ХІІ
34. Закони України "Про підприємництво" від 7 лютого 1991 р.
35. Наказ Міністерства економіки України «Про затвердження Методичних рекомендацій з розроблення бізнес-плану підприємств» від 6 вересня 2006 р. N 290
36. Покропивний С. Ф., Соболев С. М., Швидаденко Г. О. Бізнес-план: технологія розробки та обґрунтування : Навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2008 – 220 с.
37. [www.library.snu.edu.ua](http://www.library.snu.edu.ua) – наукова бібліотека сну ім. В. Даля
38. [www.nbuv.gov.ua](http://www.nbuv.gov.ua) – Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського
39. <http://www.zakon.rada.ua/>

Учбове видання

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

для практичних занять з дисципліни

«Основи підприємництва»

для студентів, що навчаються

за напрямом підготовки 6.030507 «Маркетинг»

*Укладачі:*

*Івченко Євген Анатолійович*

*Редактор*

*Техн. редактор*

*Оригінал-макет*

Підписано в друк \_\_\_\_\_

Формат 60×84<sup>1</sup>/<sub>16</sub> Папір друкар. Гарнітура Times.

Друк офсетний. Ум. друк. л. \_\_\_\_\_. Навч.-вид. л. \_\_\_\_\_.

Тираж \_\_\_\_ екз. Видавництво № \_\_\_\_\_. Замовлення № \_\_\_\_\_. Ціна  
договірна.

Видавництво Східноукраїнського національного університету  
імені Володимира Даля

Адреса видавництва :

Телефон:, факс.

E-mail: uni@snu.edu.ua

http: www.snu.edu.ua